

Μια νέα αρχή στα ΕΠΑΛ (ΜΝΑΕ) για μαθητές, εκπαιδευτικούς και ... διοίκηση

<http://tiny.cc/7grw6y>

Δρ Αθανάσιος Κονταξής
Μηχανολόγος Μηχανικός
Πρώην Σχολικός Σύμβουλος

Για πρώτη φορά στα ΕΠΑΛ επιχειρείται μια ολοκληρωμένη παρέμβαση από τα κάτω για την υποστήριξη του κοινωνικού ρόλου του σχολείου, άρα και την αποτελεσματική αναβάθμιση και του εκπαιδευτικού του ρόλου¹. Μια παρέμβαση που απελευθερώνει τους εκπαιδευτικούς, αναβαθμίζοντας τη δουλειά τους προς όφελος των μαθητών. Και αυτό γιατί δεν επικεντρώνεται σε δράσεις που οφείλουν να εφαρμόσουν τα σχολεία αλλά στην παροχή “εργαλείων” τα οποία καλούνται να αξιοποιήσουν οι εκπαιδευτικοί συλλογικά, ανάλογα με τις ιδιαίτερες ανάγκες των μαθητών και τις δυνατότητες των σχολείων. Ή έστω να κάνουν συστηματικά και συλλογικά, άρα πιο αποτελεσματικά, αυτά που έκαναν συνήθως “κατά μόνας”.

Η μια νέα αρχή:

- **Είναι αναγκαία** για όλους τους μαθητές σε φάση μετάβασης από το γυμνάσιο στο ΕΠΑΛ. Ιδιαίτερως όμως προσφέρει πολλαπλές ευκαιρίες βελτίωσης για όσους τα κοινωνικά ή μαθησιακά τους προβλήματα τους εμπόδισαν στην προηγούμενη μαθησιακή τους πορεία
- **Είναι εφικτή** γιατί στηρίζεται στις δυνατότητες που προσφέρει η επαγγελματική εκπαίδευση και στο ανθρώπινο δυναμικό της, το οποίο διαχρονικά και εξ ανάγκης, έχει αναπτύξει ιδιαίτερες δεξιότητες παιδαγωγικής υποστήριξης των μαθητών
- **Γίνεται πραγματικότητα**, όπως απέδειξε η πιλοτική εφαρμογή κατά το σχολικό έτος 2017-18, όσο περισσότερο δίνει ευκαιρίες στους εκπαιδευτικούς να κάνουν μια νέα ενδιαφέρουσα αρχή, βασισμένη στη συνεργασία και στη δημιουργικότητα
- **Αναδεικνύει ανάγκες** και μπορεί να επηρεάσει καθοριστικά όλη την εκπαίδευση, στο βαθμό που θα δράσει καταλυτικά για μια νέα αρχή και στον διοικητικό μηχανισμό, ο οποίος έχει ιστορικά διαμορφωθεί με γραφειοκρατικές αγκυλώσεις ασφυκτικό έλεγχο των πάντων από τα πάνω και περιορισμένη εμπιστοσύνη στους εκπαιδευτικούς

Μια νέα αρχή στα ΕΠΑΛ για τους μαθητές

Οι μαθητές των ΕΠΑΛ και οι γονείς τους βίωσαν στην πράξη το πρόγραμμα ΜΝΑΕ που εφαρμόστηκε κατά την πιλοτική φάση το σχολικό έτος 2017- 18 σε 9 σχολεία. Η **αύξηση των μαθητών κατά 25 - 45%** στα πιλοτικά σχολεία είναι ενδεικτική της απήχησης που είχε το Πρόγραμμα. .

Τα λόγια των μαθητών το επιβεβαιώνουν ακόμη πιο πειστικά.

“Το σχολείο μας νοιάζεται”,

“γλύκανε το σχολείο”,

“εγώ πίστευα στην αρχή ότι θα τα παρατήσω γιατί δούλευα, αλλά πρώτη φορά ένιωσα τέτοια φροντίδα για τον καθένα μας και είχα αποτελέσματα στο σχολείο”,

“για πρώτη φορά δεν φοβόμουν τα μαθηματικά καθώς υπήρχε πάντα διαθέσιμος ο ένας από τους δύο καθηγητές να έρθει δίπλα μου να με βοηθήσει”,

“Πρώτη φορά μου είπαν μπράβο στο σχολείο αλλά κυρίως κατάλαβα ότι μπορώ και εγώ να έχω επιτυχίες”.

“Ήταν τόσο ενδιαφέρουσα η κατασκευή που ενθουσιαστήκαμε και δουλέψαμε αρκετά σαββατοκύριακα μαζί με τους καθηγητές μας”.

Με λίγα λόγια, έπιασε τόπο η **συλλογική προσπάθεια** των εκπαιδευτικών για προσέγγιση των μαθητών, **ένταξη** τους στην κοινωνία του σχολείου και **ενθάρρυνση** τους να συμμετάσχουν σε δραστηριότητες με νόημα για αυτούς. Η δυνατότητα δηλαδή κάθε μαθητή να έχει έναν σύμβουλο που θα τον βοηθήσει να ενταχθεί, να θέσει εφικτούς εκπαιδευτικούς στόχους, να διερευνήσει κατά το δυνατόν τα ενδιαφέροντα, τις κλίσεις και τον τρόπο που μαθαίνει ώστε να προσαρμοστεί στην εκπαιδευτική διαδικασία καλύτερα. Έναν σύμβουλο που, αφού γνωρίσει τα χαρακτηριστικά του μαθητή θα είναι πιθανόν να συνδράμει τους υπόλοιπους καθηγητές στην προσπάθειά τους να του προσφέρουν ευκαιρίες να κάνει μια νέα αρχή και στο μάθημά τους Και να τον εντάξουν σε δραστηριότητες **με νόημα** για αυτόν ώστε να βιώσει επιτυχίες (ίσως για πρώτη φορά για κάποιους μαθητές). Και βεβαίως να ενταχθεί σε δημιουργικές αναζητήσεις **ως έφηβος**.

Και έτσι δίνεται η ευκαιρία στους μαθητές να κάνουν μια νέα αρχή στα ΕΠΑΛ.

Είτε είναι **“καλοί” μαθητές** που η παραδοσιακή “ακαδημαΐζουσα” κουλτούρα του Ελληνικού σχολείου δεν ταιριάζει με το μαθησιακό τους προφίλ και δεν τους δίνει αρκετές ευκαιρίες για δραστηριότητες με νόημα, κάτι που ο κάθε έφηβος έχει ανάγκη. Είτε είναι **“αδύνατοι” η αδιάφοροι μαθητές**, με ό,τι αυτό συνεπάγεται για έναν έφηβο που έχει βιώσει επί χρόνια αποτυχίες και αναζητεί κάτι διαφορετικό από το σχολείο που έχει γνωρίσει μέχρι σήμερα.

Ένας “αδύνατος” μαθητής συνήθως οδηγήθηκε σε αυτήν την αδυναμία γιατί είχε πιο σημαντικά προβλήματα να λύσει ο ίδιος η η οικογένεια του. Μπορεί ακόμη να είναι από αυτά τα “περίεργα” παιδιά που το σχολείο δεν κατάφερε να διαγνώσει έγκαιρα τις **μαθησιακές τους δυσκολίες**, ούτε είχαν την τύχη να τους παρέχεται παράλληλη στήριξη άγνωστη μέχρι πρόσφατα, ούτε οι δικοί τους είχαν τη γνώση η την οικονομική δυνατότητα να τον υποστηρίξουν ⁱⁱ.

Εν τέλει, το πρόγραμμα ΜΝΑΕ επιδιώκει να προετοιμάσει όλους τους μαθητές ώστε να είναι σε θέση να αξιοποιήσουν με επάρκεια τις διεξόδους που θεσμοθετήθηκαν προς τις ανώτερες βαθμίδες της εκπαίδευσης ή προς το επάγγελμα (μαθητεία).

Άρα, οι αλλαγές που αφορούν την πρόσβαση στις ανώτερες βαθμίδες εκπαίδευσης δεν πρέπει, κατά κανένα τρόπο να αντιμετωπίζονται απλά ως κίνητρα υπέρ των μαθητών των ΕΠΑΛ, αλλά ως αναγκαία μέτρα που εξασφαλίζουν δίκαιη μεταχείρισή τους. Και έτσι απελευθερώνουν όσους μαθητές επιθυμούν συνειδητά να επιλέξουν Επαγγελματική εκπαίδευση, καταργώντας τους περιορισμούς στις εκπαιδευτικές τους διεξόδους. .

Μια νέα αρχή για τους εκπαιδευτικούς

Οι εκπαιδευτικοί των ΕΠΑΛ κατά κανόνα έχουν μεγάλη ευαισθησία στα παιδαγωγικά ζητούμενα της ΜΝΑΕ καθώς ένα σημαντικό ποσοστό μαθητών τους πρέπει, εξ ανάγκης, να προσεγγιστεί διαφορετικάⁱⁱⁱ. Οι περισσότεροι εκπαιδευτικοί έχουν να αναφέρουν πολλές περιπτώσεις **μαθητών που σώθηκαν** αξιοποιώντας τις δυνατότητες που προσφέρει η επαγγελματική εκπαίδευση και το γεγονός ότι έτυχε να βρεθεί δίπλα τους ένας εκπαιδευτικός με τον οποίο είχαν κοινή χημεία, τον εμπιστεύτηκαν και κατάφερε να τους βοηθήσει να αλλάξουν πορεία. Αυτό που έκαναν για χρόνια οι εκπαιδευτικοί ή οι περισσότεροι εκπαιδευτικοί κατά μόνας, αυτό επιχειρεί να αναπτύξει το ΜΝΑΕ συλλογικά και συστηματικά. Δηλαδή να εξασφαλίσει καλύτερο αποτέλεσμα με ευκολότερο τρόπο. Προσφέροντας τους εργαλεία που δεν είχαν ούτε στις καλύτερες εποχές.

Οι **ψυχολόγοι** που βρίσκονται πλέον μέσω του Προγράμματος σε κάθε ΕΠΑΛ, δίνουν ένα αίσθημα ασφάλειας στους εκπαιδευτικούς στην προσέγγιση των μαθητών τους αλλά και στη βελτίωση του κλίματος του σχολείου, τη συνεργασία με τους γονείς κλπ. Και ανταποκρίνονται στην πρόκληση να αναδείξουν στην πράξη τον καταλυτικό ρόλο που μπορούν να διαδραματίσουν στην αναβάθμιση του κοινωνικού ρόλου του σχολείου. Άρα να κατοχυρώσουν τον ρόλο τους πέραν των χρονικών ορίων του Προγράμματος αλλά και όχι μόνο στα ΕΠΑΛ.

Η αξιοποίηση των πλεονεκτημάτων της, γνωστής στα ΕΠΑΛ εργαστηριακής διδασκαλίας, με επέκταση της στα **μαθηματικά** και στα **ελληνικά**, με δεύτερους καθηγητές στην Α τάξη, απαντούν με εναλλακτικό τρόπο στις αδυναμίες του μαθητικού δυναμικού σε αυτά τα βασικά μαθήματα. Έτσι, απελευθερώνονται οι υπόλοιποι εκπαιδευτικοί και επικεντρώνονται στη διδασκαλία του αντικειμένου τους και όχι των προαπαιτούμενων γενικών γνώσεων που ήταν αναγκασμένοι να διδάσκουν σε ορισμένους μαθητές. Προαπαιτούμενες γνώσεις που μπορεί να επεκτείνονται μέχρι την κατανόηση των εννοιών “πλεονεκτήματα” και “μειονεκτήματα” ή τη διαίρεση με δεκαδικό αριθμό.

Οι ευκαιρίες που προσφέρονται από τη χρηματοδότηση του **σχεδίου δράσης** κάθε σχολείου για εξωστρέφεια, μέσα από πολλαπλές ευκαιρίες δραστηριοτήτων για κάθε μαθητή, ιδιαίτερα για αυτόν που έχει ανάγκη να βιώσει επιτυχίες και να ενθαρρυνθεί, συμπληρώνουν τις βασικές δράσεις της ΜΝΑΕ.

Και επειδή είναι γνωστό ότι η **υποστήριξη μεταξύ ομοτίμων** είναι ιδιαίτερα αποδοτική, δόθηκε ιδιαίτερος ρόλος στα **9 πιλοτικά σχολεία** για την αλληλοϋποστήριξη των καθηγητών με βάση τα δικά τους προβλήματα και τη δική τους γλώσσα, η οποία πολλές φορές διαφέρει από αυτήν των στελεχών^{iv}. Στα σχολεία αυτά δόθηκε η αρμοδιότητα (δυστυχώς χωρίς στοιχειώδη κίνητρα) να υποστηρίξουν τα υπόλοιπα σχολεία και την επιστημονική επιτροπή με την εμπειρία τους και με βάση τη βιωματική γνώση που απέκτησαν κατά την πιλοτική φάση του 2017-18. ^v Με απώτερο σκοπό, να δημιουργηθούν **μόνιμα δίκτυα ή και κοινότητες μάθησης**, όχι μόνο για το ΜΝΑΕ αλλά και για άλλα θέματα, επιμέρους μαθήματα κλπ.

Στην ίδια κατεύθυνση αλληλοϋποστήριξης, κάθε σχολείο θα εφοδιαστεί με προηγμένο **σύστημα τηλεδιάσκεψης** ώστε να μπορεί να επικοινωνήσει αποδοτικά με άλλα σχολεία, πχ τα πιλοτικά, αλλά και με τους εμπειρογνώμονες του ΜΝΑΕ, τους υπεύθυνους των ΠΕΚΕΣ, τους συντονιστές ειδικότητας κλπ. Με στόχο κανένα σχολείο να μην αισθάνεται μόνο του και κανείς καθηγητής να μην αισθάνεται μόνος του.

Δεν ήταν λοιπόν έκπληξη η **ανταπόκριση των εκπαιδευτικών** στο Πρόγραμμα, τόσο κατά την πιλοτική φάση του 2017-18 όσο και κατά την φετινή επέκταση του σε όλα τα ΕΠΑΛ^{vi}. Και μάλιστα παρά την αδυναμία του Ινστιτούτου Εκπαιδευτικής Πολιτικής (ΙΕΠ) να υλοποιήσει την προβλεπόμενη επιμόρφωση κατά την πιλοτική φάση αλλά και μέχρι σήμερα.

Μια νέα αρχή για τη διοίκηση της εκπαίδευσης

Είναι γνωστό ότι κάθε εξουσία έχει ως βασικό σκοπό την αναπαραγωγή του και διαμορφώνει διαχρονικά μηχανισμούς και νοοτροπίες ώστε να ενσωματώνει σε αυτόν τον “μέγα σκοπό” κάθε διαφορετική πολιτική, επιστημονική, ή προσωπική επιλογή. Η Ελληνική εκπαίδευση έχει διαμορφωθεί ιστορικά με έντονο **γραφειοκρατικό προσανατολισμό** και με προσπάθεια **ρύθμισης των πάντων** από τα πάνω^{vii}. Αυτός ο προσανατολισμός εμποδίζει, αντικειμενικά πρωτοβουλίες από τα κάτω όπως αυτή του προγράμματος μια νέα αρχή στα ΕΠΑΛ, ή, στην καλύτερη περίπτωση, δεν τις θεωρεί ως προτεραιότητα, ακόμη και όταν υπάρχει η εκφρασμένη πολιτική βούληση. Το σύστημα διοίκησης έχει πολλούς τρόπους να δημιουργεί καθυστερήσεις, να αντιστέκεται στις αναγκαίες διευκολύνσεις, να αποσιωπά επιτυχίες. Από την αρχή του σχεδιασμού του ΜΝΑΕ, κατά την πιλοτική φάση αλλά και στη φάση της καθολικής εφαρμογής, αντιμετωπίστηκαν αρκετά προβλήματα ανάλογης φύσης. Αξιοποιήθηκαν οι “ρωγμές” που πάντα αφήνει η γραφειοκρατία, η έξωθεν καλή μαρτυρία της απόλυτα εθελοντικής προσφοράς στελεχών και της επιστημονικής επιτροπής, ο ενθουσιασμός των εκπαιδευτικών που έβλεπαν άμεσα αποτελέσματα και βέβαια η επίκληση των βαθιά κοινωνικών αξιών του ΜΝΑΕ που είναι απόλυτα συμβατές με τις αξίες της σημερινής πολιτικής ηγεσίας. Και αργά και επίπονα μαθαίνει και ο κάθε μηχανισμός να εμπιστεύεται δράσεις από τα κάτω.

Είμαστε αισιόδοξοι καθώς οι εκπαιδευτικοί, αντιλαμβανόμενοι την μεγάλη πρόκληση του Προγράμματος, θα συνεχίσουν να προσφέρουν βιωματικές αποδείξεις για την αναγκαιότητα μιας νέας αρχής, η οποία θα επιδράσει και στη διοίκηση της εκπαίδευσης.

Βεβαίως, είναι καθοριστικό να εξακολουθήσει η πολιτική ηγεσία του Υπουργείου να υποστηρίζει τις αξίες του **σχολείου για όλους τους μαθητές**. Να θεωρεί ως πρωτεύοντα ρόλο του σχολείου τη βελτίωση της Παιδείας όλων των μαθητών και όχι την κατάταξή τους με βάση τις επιδόσεις τους. Να επιδιώκει τουλάχιστον ένα σχολείο που έστω και αν δεν καταφέρνει να περιορίσει τις επιδράσεις των κοινωνικών ανισοτήτων, τουλάχιστον να μην τις επαυξάνει^{viii}.

ⁱ Δείτε περισσότερα για την ουσία του προγράμματος ΜΝΑΕ στο άρθρο (κυρίως στις παραπομπές του): “Ο επαγγελματικός και κοινωνικός ρόλος του ΕΠΑΛ – Γιατί και πώς να αναβαθμιστούν” <http://users.sch.gr/kontaxis/LINKS/160327KoinEpagEPAL.htm>

ⁱⁱ Δείτε σχετικά το βασικό αρχικό υλικό για το πρόγραμμα ΜΝΑΕ κατά την πιλοτική φάση <http://users.sch.gr/kontaxis/paidagogika/171029MNAE.htm>

ⁱⁱⁱ Δείτε σχετικά με τις δυνατότητες που προσφέρει η Επαγγελματική εκπαίδευση στο άρθρο (κυρίως στις παραπομπές του): “Εργασίες και Δραστηριότητες μαθητών ως εναλλακτικοί τρόποι προσέγγισης και αξιολόγησης της γνώσης” <http://users.sch.gr/kontaxis/paidagogika/1502egasies.htm>

^{iv}. Θεωρητικά, η αλληλούποστήριξη μεταξύ ομοτίμων αποτελεί βασική επιλογή της κοινωνικής επικοινωνιακής προσέγγισης για τη μάθηση αλλά και απαραίτητο συστατικό της στη σημερινή εποχή του επικοινωνιακού βομβαρδισμού. Η σύγχρονη έρευνα επιβεβαιώνει τα πλεονεκτήματά της σε σχέση με τις παραδοσιακές μορφές επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών μέσα από δίκτυα ή / και κοινότητες μάθησης. Οι ΤΠΕ σήμερα προσφέρουν ανεξάντλητες δυνατότητες για αυτό. Προβλεπόταν από την αρχή του προγράμματος ΜΝΑΕ για το λόγο ότι σχεδιάστηκε ως πρόγραμμα «από τα κάτω». Όμως, αποδείχθηκε αναντικατάστατη λόγω της αδυναμίας υλοποίησης της προβλεπόμενης επιμόρφωσης από το ΙΕΠ. .

^v Αξίζει να αναφέρουμε εδώ ότι τα 9 πιλοτικά σχολεία δημιούργησαν, εθελοντικά, δικό τους blog <https://mnaepal.wordpress.com/> για την καταγραφή της εμπειρίας τους στο ΜΝΑΕ και για την υποστήριξη των υπόλοιπων σχολείων.

---

^{vi} Δείτε περισσότερα για την αναγκαιότητα ενεργούς συμμετοχής της εκπαιδευτικής κοινότητας στο άρθρο: *“Η ΜΝΑΕ αποτελεί πρόκληση για όλη την εκπαίδευση, αλλά... “συν Αθηνά και χείρα κίνει”* https://www.alfavita.gr/ekpaideysi/270283_epal-i-mnae-apotelei-proklisi-gia-oli-tin-ekpaideysi-alla-syn-athina-kai-heira

^{vii} Για τα αίτια και τις δυνατότητες περιορισμού του γραφειοκρατικού εκπαιδευτικού συστήματος δείτε περισσότερα στο άρθρο (κυρίως στις παραπομπές του): *“Ένα σχολείο για όλους τους μαθητές διαμορφωμένο από τα κάτω”* <http://users.sch.gr/kontaxis/LINKS/1602sxoleiogiaOlous.htm>

^{viii} Μπουρντιέ Πιέρ, 2004, Για την εκπαίδευση του μέλλοντος, Αθήνα, Εκδόσεις νήσος
Ενδεικτικά, μεταξύ άλλων αναφέρει: *“Η πραγματική έκταση της μετασχηματισμού του σχολικού συστήματος φαίνεται απ’ το βαθμό στον οποίο επιτυγχάνει να ελαχιστοποιεί τις κληρονομικές συνέπειες της ταξικής ένταξης, μέσα από έναν επαναπροσδιορισμό των ιδεών που μεταδίδονται), των τεχνικών μεταβίβασης και των τρόπων ελέγχου των αποτελεσμάτων της μεταβίβασης”*